

INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA SINTAKSISNING O'ZIGA XOS O'RNI VA AHAMIYATI

Yunusova Dilbarxon Muxtorjon qizi

Farg'ona Davlat Universiteti

Filologiya va tillarni o'qitish: ingliz tili yo'nalishi

1-kurs 24.108-guruh talabasi

Annotatsiya: Maqolada ingliz va o'zbek tillaridagi sintaksis haqida so'z yuritiladi. Bundan tashqari, sintaksisning farqli tomonlari, uning ahamiyati ham yoritilgan. Sintaksis ikki tildagi turli solishtirishlar orqali ochib beriladi.

Kalit so'zlar: Sintaksis, subyekt, to'ldiruvchi, fe'l, so'z tartibi, urg'u.

Annotation: The article discusses syntax in English and Uzbek languages. Additionally, it highlights the differences in syntax and its importance. Syntax is explained through various comparisons between the two languages.

Keywords: Syntax, subject, object, verb, word order, emphasis.

Аннотация: В статье рассматривается синтаксис английского и узбекского языков. Кроме того, освещаются различия в синтаксисе и его значение. Синтаксис объясняется через различные сравнения между двумя языками.

Ключевые слова: Синтаксис, подлежащее, дополнение, глагол, порядок слов, акцент.

Kirish. Sintaksis – soʻzlarning birikishi va gap hosil qilish qoidalarini oʻrganadigan tilshunoslik boʻlimi. Ingliz va oʻzbek tillarida sintaksis turlicha ishlaydi, chunki har ikkala til oʻziga xos tuzilishga ega.

1. Ingliz tilida sintaksis

Ingliz tili qatʼiy soʻz tartibiga ega boʻlgan til hisoblanadi. Gap tuzilishida quyidagi asosiy qoidalar mavjud:

1.1. Asosiy gap tuzilishi

Ingliz tilidagi gaplar odatda quyidagi tartibda joylashadi:

Subyekt (Subject) + Feʼl (Verb) + Toʻldiruvchi (Object)

Misollar:

I read books. (Men kitob oʻqiyman.)

She is writing a letter. (U xat yozmoqda.)

1.2. Soʻz tartibi (Word Order)

Ingliz tilida soʻz tartibi gapning maʼnosini oʻzgartirishi mumkin. Masalan:

The dog chased the cat. (It kuchuk mushukni quvdi.)

The cat chased the dog. (Mushuk kuchukni quvdi.)

Bu yerda so'zlarning joylashishi subyekt va to'ldiruvchini aniqlashda hal qiluvchi ahamiyatga ega.

1.3. So'roq gaplar (Interrogative Sentences)

So'roq gaplar odatda yordamchi fe'l yordamida tuziladi:

Do you like coffee? (Siz qahva yoqtirasizmi?)

Where does she live? (U qayerda yashaydi?)

1.4. Salbiy gaplar (Negative Sentences)

Salbiy gaplar yordamchi fe'l va "not" yuklamasi orqali hosil qilinadi:

I do not (don't) like tea. (Men choy yoqtirmayman.)

She is not (isn't) at home. (U uyda emas.)

2. O'zbek tilida sintaksis

O'zbek tili erkinroq so'z tartibiga ega, biroq odatiy tartib quyidagicha:

Ega (Subject) + Kesim (Predicate) + Boshqa bo'laklar

2.1. Asosiy gap tuzilishi

Men kitob o'qiyman.

U xat yozmoqda.

Bu yerda "kitob" yoki "xat" so'zlari to'ldiruvchi vazifasida kelgan.

2.2. So'z tartibi (Word Order)

O'zbek tilida so'z tartibi o'zgarishi mumkin, lekin bu gapning ma'nosiga katta ta'sir ko'rsatmaydi:

Men kitob o'qiyman.

Kitobni men o'qiyman.

O'qiyman men kitobni.

Bu gaplarning barchasi bir xil ma'noni anglatadi, lekin urg'u turlicha bo'lishi mumkin.

2.3. So'roq gaplar (Interrogative Sentences)

O'zbek tilida so'roq gaplar odatda so'roq olmoshlari yoki "mi/mu" yuklamasi yordamida hosil qilinadi:

Siz qahva yoqtirasizmi?

U qayerda yashaydi?

2.4. Salbiy gaplar (Negative Sentences)

O'zbek tilida salbiy gaplar "emas" yoki fe'lga "ma-/me-" qo'shimchalari qo'shish orqali yasaladi:

Men choy yoqtirmayman.

U uyda emas.

Xulosa.

Ingliz tili qat'iy so'z tartibiga ega, har bir gap aniq grammatik qoidalarga asoslanadi.

O'zbek tili erkinroq so'z tartibiga ega, ma'no ko'proq so'z shakllari va urg'u orqali ifodalanadi.

Ingliz tilida yordamchi fe'llar, yordamchi so'zlar ko'p qo'llanadi.

O'zbek tilida esa gapning ma'nosi affikslar yordamida ham o'zgarishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Barxudarov L. S, Shteling D. A, "Grammatika angliyskogo yazika". 1973.
2. Bo'ronov J, Bo'ronov M, Tashbayeva M "Ingliz tili grammatikasi". Toshkent – 1978.
3. Maxmudov N, Nurmatov A, "O'zbek tilining nazariy grammatikasi". Toshkent – 1995.
4. Mirzayev M, Usmonov S, Rasulov I "O'zbek tili". Toshkent 1978.
5. Raymond Murphy. "English Grammar in USE. A self-study reference and practise book for elementary level". Cambridge University Press 1985.